

A Magyarkút-környéki hévforrás-üledékek

Szerző: **Szeberényi József**, V. évf. PTE TTK

Témavezető: **Prof. Dr. Schweitzer Ferenc**, egyetemi tanár, PTE TTK

A Börzsöny délkeleti peremén található az eróziós kalderával rendelkező egykori Magyarkúti rétegvulkán maradványa (Balla Z.). A vulkán a Börzsönyi vulkanizmus első fázisának terméke, amely mintegy 15,2 – 14,8 M év között játszódott le. A vulkáni kúp azóta az erózió hatására erősen megrongálódott. Mára csak a gyűrű K-DK-D-i része (Keskeny-Bükk-Csapás-hegy-Magas-hegy-Borbély-hegy gerincvonulat) valamint ÉK-i darabja fedezhető fel egy-egy határozott vonalú gerincív formájában. A gyűrűt a Keskeny-bükki patak szeli ketté. A területen és tágabb környezetében mélyített geológiai kutatófúrások adatai alapján kijelenthető, hogy a Magyarkúti rétegvulkáni roncs a működés befejezése után egyértelműen lepusztulási zóna volt.

A Keskeny-bükki patak völgyében a vízfolyás szintje felett 65-75 méteres relatív magasságban egy terasz sík húzódik. Ez a terasz sík a posztvulkáni működés során létrejött hévforrások üledékeivel van borítva.

Dolgozatom tárgyát szolgáló képződmények tehát forróvizes feltörésekből származnak, amelyeket a Börzsöny-DK-i részén, az egykori vulkanizmus utóműködéseként létrejött hévforrások alakítottak ki. A mintegy 4 km²-es terület Budapesttől 50 km-re, Magyarkút község északi határában található. A fentebb említett Keskeny-Bükk – Borbély-hegy gerincív fogja karéjba a régiót. E területen elszórva fordulnak elő a kibukkanások, melyek részben a források tövében keletkezett hévforrás-üledékek kúpmaradványai, részben az alacsonyabb térszín irányába folyó vizek által lerakott tetarató gátak roncsai, valamint e gátak mögött felhalmozódott pangó vizek medencéiben keletkezett rétegzett szerkezetű lerakódások.

A kutatástörténet során ezidáig többen is foglalkoztak a területtel, de a szóban forgó képződményeket csak érintőlegesen kezelték. Céлом tehát a forrásüledékek leírása, beható vizsgálata, eredetének meghatározása és a terület kialakulásában játszott szerepének tisztázása. A megállapításokat műszeres vizsgálatok eredményeivel kell alátámasztani. A munka jövőbeni, végső fázisában egy felszírekonstrukciót kell megvalósítanunk, amelyet az összegyűjtött adatokból és következtetésekből, térinformatikai módszerek segítségével alkottunk meg.

A most elkészült dolgozat a kutatás első fázisának eredményeit tartalmazza és összegzi, mely a későbbi feladatok elvégzéséhez szolgál kiindulópontként. Itt a terület geológiai felépítésére és geomorfológiai viszonyaira, illetve a hévforrásüledékek meghatározására, elhelyezkedésére és bemutatására fogunk fókuszálni. A bemutatott adatokból előremutató következtetéseket vonok le, amely meghatározza a későbbi kutatások irányvonalát.

Fontosnak tartom a területet a legkülönbözőbb módszerekkel több oldalról is megvizsgálni, mert így kaphatjuk a legösszetettebb képet. Ezekből a dolgozat elkészítése során ábráim megalkotásához alkalmaztam a hagyományos rajzokat, fényképeket, digitális magasságmodellt és úrfelvételeket egyaránt. Így a területet és a problémákat több módon is szemlélhetjük, amivel egy szélesebb rálátást tehetünk lehetővé.